

Батыс Қазақстан облысының әкімдігі білім басқармасының балалар мен жасөспірімдердің туризм және экология облыстық орталығы

“Бекітемін”
ОБЖТЖЭО-ның
директоры
_____ В.П.Фомин

Әдістемелік кеңесі мәжілісінде қаралған:
«___»_____2019 ж.
№___хаттама

***«Руханият» туристік-өлкетану үйірмесінің
ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫ
8-15 жастағы білім алушылар үшін
бағдарлама жүзеге асырылатын мерзім 3 жыл
2019 – 2020 оқу жылы***

Қосымша білім беру педагогы.
Ескалиева Гүлмира Тәлішқызы

Орал қаласы

Кіріспе :

«Менің Отаным - Қазақстан» туристік – өлкетану экспедициясы шеңберінде «Мәңгілік Ел» идеясын жүзеге асыруда өлкетанулық қызметін ұйымдастыруда «Музей белсенділері» өлкетану бағдарламасы (бұдан әрі - бағдарлама) мазмұндық, тақырыптық бағыты бойынша туристік – өлкетану, оқу – танымдық, іске асырылу мерзімі бойынша үш жылдық, ұйымдастыру түрі бойынша үйірмелік болып табылады.

Бағдарлама жалпы білім беретін мектепте білім алушылар мен қосымша теориялық даярлықты қамтамасыз етуге бағытталған. Бағдарлама мазмұны жеке тұлғаның шығармашылық мәдениетін қалыптастыруға, білім алушыларды жылпы азаматтық құндылықтарға танымдық өрісін кеңейтуге және өткен тәжірибені меңгеруге бағытталған.

«Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ» Жолдауында көрсетілген Қазақстан тарихына енетін 10 креативті идеяның ең бастысы - патриотизмді қалыптастыруға бағытталғандықтан білім алушыларды өзінің кіші Отанын сүйуге, патриоттыққа тәрбиелеуге байланысты өзекті болып табылады.

Бағдарламаны құрастыруға Қазақстан Республикасының БІЛІМ ТУРАЛЫ Заңының (20.07.2007, №319-III, 01.01.16 ж) 37 – бабы «Қосымша білім беру» нұсқауы, Қазақстан Республикасында балалар мен жасөспірімдер туризмін дамытудың 2015 – 5018 жылдарға арналған тұжырымдамасы (шығ: № 04-2-14/Д-524//1378 (п.22), Тәрбиенің тұжырымдамалық негіздері (№227 22.04.2015, «Мәңгілік Ел» жалпы ұлттық идеясының «Патриоттық Акті» (26.04.2016) басшылыққа алынды.

Балалар мен жасөспірімдердің туризм және экология облыстық орталығында қабылданған оқу жоспарының тұжырымдамасына сәйкес үйірме бағдарламасы 144 сағатқа есептеліген. Сабақтың өту мерзімі аптасына екі рет (топқа бөлінбейді) өтеді.

Түсінік хат.

2017 жылы сәуір айындағы Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» және «Туған жер» бағдарламалары жалпы ұлттық патриотизмді қалыптастыруға, өзінің туған жеріне, ауылына, қаласына, өңіріне деген сүйіспеншілікке сонымен қатар, музейлер мен галереялар қорын байыта түсуге бағытталған.

Өлкетану жұмыстарымен айналысу үшін мұғалім оқу жоспарына сай зерттеу объектісін, жұмыс түрі мен әдістерін таңдап оған үнемі басшылық жасайды. Іздену оқып үйрену барысында оқушылар белсенділік танытумен қатар бүтіндей оқу материалын меңгереді, білімдерін танымдық іс - әрекеттерін күнделікті өмірде пайдаланумен қатар болашақта қажетіне жаратады. Туған өлкесі туралы оқып үйреніп тарихи ұғымдарды қалыптастырады, өлке тарихы туралы материалдар жинақтайды.

Ғасырлардан ғасырларға жетер тарихты және мәдени ескерткіштерді қазіргі ұрпақ осы бастан жинап жасай бастауы керек. Кемеңгер А.Байтұрсыновтың нақылына құлақ түрсек: «Біздің заманымыз - өткен заманның баласы келер заманның атасы». Ата тарихты жинау қажет. Өзінің туып - өскен облыс, сүйікті қала мен ауылында қаншама тарихи сыр мен көне құнды жәдігерлер жатыр. Бір ғана елді – мекен мен көше атауларын, сол жерлерден табылған жәдігерлерді алып қараңызшы, бұл солардың кез келгеніне үңіліп, зерделей білсең, небір қызықты деректердің тоғысып жатқандығын айқындайды. Өскелең ұрпақ елдің өткені мен тарихы музей мен мұрағаттарда сақталған дүниелерден біліп, зердеге түйеді. Жас ұрпақты өзі де ізденіп ел тарихының толыққанды болуына үлестерін қосып, ұлттық және жергілікті музейдегі жәдігерлер санын арттыруға ұмтылыстарын жандандыру аталмыш үйірменің көздеген мақсаттарының бірі.

Жан – жақты зерттелген өлкетану материалдары музей қорын толықтырса келесі сатыда әрбір оқушының қоғам өміріне араласа алатындай дағдысына да жетекші бола алады, өйткені жұмыс ұжымдық түрде атқарылады, ортақ қызығатын істердің пайдалылығы, өз ісінің біреуге қажеттігін сезіне алатын жауапкершілік қалыптастырады.

Бағдарламаның мақсаты:

Жасұрпақ санасына туған халқына деген құрмет, Отансүйгіштікке, азаматтықа, адамгершілікке тәрбиелеу. Оқушыларының өзіндік дамуын, өзіндік ойлау қабілетін қалыптастыруға жағдай жасау, шығармашылық және интеллектуальдық мүмкіншілігі арқылы өзін-өзі тәрбиелеу қабілетін ашу. Туған өлкенің тарихи, мәдени, рухани мұраларын танып білуге, сақтауға баулу, туған жеріміздегі белгілі тарихи қайраткерлердің, әдебиетшілердің өмірлерін оқып - тану. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы құжаттарды іздестіру және жинастыру, ҚР тұратын халықтардың, ұлттардың салт-дәстүрін, мәдениетін танып білу. Бос уақыттарын тиімді пайдалануды, салауатты өмір салтын қалыптастыруды, туристік шеберлікті меңгеру және жетілдіруді көздейді.

Бағдарламаның өзектілігі:

Бағдарлама жас ұрпақты туған өлкенің және қаланың тарихымен, танымал жерлестеріміздің өмірімен, өлке туралы аңыздармен, ата – бабамыздың салт – дәстүрі және әдет – ғұрпымен танысады. Жорық, экспедиция, экскурсиялар кезінде туристік дағдылар арқылы тәжірибелер жинақтайды.

Бағдарламаның бағыты: туристік – өлкетану.

Аталған бағдарламаның мазмұны мен бағыты өлкетану және туризм элементтерін оқытуда әрбір оқушының жеке көзқарасының қалыптасуына бірден – бір құрал болып табылады. Бағдарламаны іске асыру үшін өлкетанушылармен қатар, тәжірибелі туризм саласының ардагер мұғалімдері, еңбек және соғыс ардагерлерін кездесулер өткізіледі.

Бағдарламаның жаңашылдығы - туған өлкеміздің, аудан, ауыл және мектебіміздің тарихын оқытуда жергілікті өлкетану материалдарын пайдалана отырып, туризм мен өлкетануды біріктіру.

Практикалық маңыздылығы бағдарламаны әртүрлі тарихи, мұрағат және әдебиет көздері т.б. кешенді жұмыс дағдыларын жүргізу, оқушыларды экскурсовод және тарихшы мамандығына баулу.

Бағдарламаның түрі: Жаңартылған.

Бағдарламаның міндеттері:

- туған өлкені танып білу жүйесінде туристік – өлкетану құралы арқылы оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамыту;
- отаншылдыққа, өзінің кіші отанының тарихи және мәдени құндылықтарына ұқыптылықпен қарауға тәрбиелеу.

Білімділік

- өлке өміріне байланысты көше, жанұя, қала, тарихи тұлғалар туралы білімін кеңейту, іздестіру-зерттеу жұмысының негізін үйрену және өлкетанушы, журналист мамандықтарына баулу, өзіндік қорытынды, түйін жасауға баулу;
- өз жұмысын жоспарлауға, жүйелендіруге, іс-әрекет алгоритмін құруға және жұмыста бірізділікті сақтауға үйрету.

Дамытушылық

- туған өлке тарихын өз бетімен оқуға деген құлшынысын оятуға, оқушылардың шығармашылық қабілеттерін анықтау, өз бетінше іздестіру-зерттеу жұмысына үйрету арқылы туристік дағдыларын игеруге;
- туристік жорықтар мен жарыстарға қатысу арқылы шеберліктерін шыңдауға;
- алған біліктіліктері мен іскерліктерін практикада және күнделікті өмірде қолдана білуге;
- шығармашылық және іздестіру – зерттеу жұмыстарына қызығушылықтарын арттыруға;
- шешендікке баулуға бағытталған.

Тәрбиелік

- кіші Отанымыздың, еліміздің тарихы мен мәдениетіне деген сүйіспеншілік және құрметпен қарауға;

- мәдени және тарихи құндылықтарды ұқыптылықпен қарау, мақсатқа ұмтылу және жауапкершілікке тәрбиелеу;

-өзіне деген сенімділікке, еңбексүйгіштікке, ұқыптылыққа, шыдамдылыққа, өзара көмек көрсетуге тәрбиелеу;

Бағдарламаның ерекшелігі - үйірме жұмысы оқушылардың дұрыс сөйлеу дағдыларын қалыптастырады, зерттеу жұмысының әдістемесін меңгеруге мүмкіндік алады.

Бағдарламаны іске асыру кезеңдері – бағдарлама материалды үнемі күрделендіруге, оны бір деңгейден екіншісіне өту кезеңін меңгеруге сабақтасып, өзара байланысып отырады.

Бағдарламаны жүзеге асыру.

Үйірмеге қатысатын оқушылардың жас ерекшеліктері 8-15 жас. Бойларында күш – жігері көп жасөспірімдік жастағы балалар, олар дұрыс арнаға бағытталуы керек. Бағдарлама туристік - өлкетану қызметінің әр түрлі бағыттарына қатысу арқылы жасөспірімдердің шығармашылық тұрғыдан өзін-өзі танытуына ықпал етуі тиіс.

Топ құрамы – оқу жылы бойы тұрақты, ал каникул кезінде - ауыспалы.

Балаларды жинақтау ерекшеліктері – топты жинау еркін түрде жүргізіледі. Оқу бірлестігінің жұмысына түлектер, мұғалімдер, ата-аналар, ардагерлер қатыса алады.

Балалар саны – оқу жылы бойынша:

1-оқу жылы – 15 адам.

2 –оқу жылы 10-12 адам.

Қосымша білім беру бағдарламасының жүргізілу мерзімі.

- білім беру жүйесінің ұзақтығы - 3жыл.

Сабақ берудің тәртібі мен түрі.

- жеке және топтық;

- практикалық және теориялық;

- ойын, әңгімелесу, лекция, экскурсия, жорық, экспедиция, конференциялар;

- семинар, пікірталас, байқау, викториналар, ауызша журнал, презентациялар.

Сабақ түрін тандау тақырыпқа, күрделілігіне, сондай-ақ білім алушылардың жас ерекшеліктеріне байланысты. Топ жас ерекшеліктері мен жеке қабілеттерін ескере отырып жасақталады. Теория барлық топтарда бірдей оқытылады.

Білім беру бағдарламасында ата-аналармен жұмыс маңызды рөл атқарады.

Тек ата-аналармен тікелей қарым-қатынастың болуы және оқыту мен тәрбиелеу процесінің маңыздылығын түсінуі педагогке жоғары нәтижелер береді. Ата-аналар үшін баланың жетістіктерін бақылау маңызды.

Ата – аналармен жүргізілетін жұмыстардың түрлері:

- ата-аналарымен сабаққа дейін және одан кейін жеке және топтық әңгімелесу;

- ата – аналарға арналған ашық сабақтар;

- ата – аналарды экскурсия, экспедицияларға, көрмелерге қатыстыру.

Күтілетін нәтижелер және нәтижелілікті анықтау тәсілдері.

Бағдарламаны іске асыру нәтижесі тәрбиеленушілердің жеке өсуімен

анықталады. Бағдарламаны іске асыру нәтижелерін сыртқы және ішкі деп бөлуге болады.

Ішкі нәтиже:

- іздестіру-өлкетану экспедицияларына балалардың қызығушылығын дамыту;
- балалардың рухани және мәдени құндылықтарды игеруі үшін қолайлы орта қалыптастыру;
- оқу-тәрбие жүйесін түзету және жетілдіру.

Қатысушылар білуі қажет:

- туған үй, отбасы, мектеп, қала туралы;
- өз өлкеңнің тарихы, қоныстанған халқы мен мәдениетін;
- өз елінің дәстүрін, әдет-ғұрпын;
- өз өлкесінің географиялық орнын, оның аумағын;
- жорық кезінде қауіпсіздікті сақтау;
- топографиялық белгілер;

Қатысушылар білуі тиіс:

- оқу сабақтарында, жорық, экскурсия, көпшілік шараларға қатысу және қоғамдық орындарға бару кезінде қауіпсіздік шараларының талаптарын орындауға;
- экскурсия, жорық, экспедицияларды дербес ұйымдастыруға;
- экспонаттар және құжаттармен мұқият жұмыс істеуге;
- жергілікті жерді бағдарлау;
- бивуак және шатыр құру;
- жинақталған материалдардан экспозиция рәсімдеуге;
- құжаттармен жеке жұмыстануға;
- зерттеу жұмыстарын жүргізуге;

Біліктілік дағдыларын саралау:

- тест, сынақ;
- орталық, аудандық, республикалық өлкетану оқуларына, іздестіру – зерттеу байқауларына, өлкетанулық олимпиадаларға, ғылыми-практикалық конференцияларға т.б. қатысу. Оқу жылы бойы баланың қызметін талдау, теориялық дайындығы мен практикалық дағдыларын тексеру жүзеге асырылады. Оқыту қорытындысы бақылау сабақтармен аяқталады. Қорытынды сабақтарына мыналар жатады: шығармашылық тапсырмаларды орындау, жобаны қорғау, экспозицияны жасақтау және рәсімдеу, есеп қорының кітабы, экскурсия маршрутын жасақтау, тақырыптарын жазу, өткізу;

**«Руханият» үйірмесінің оқу – тақырыптық жоспары.
I оқу жылы**

№ р/с	Бөлімдер және тақырыптар мазмұны	Барлық сағат саны	Сағат саны		Өтетін уақыты
			Теория	Практика	
I – бөлім. Өлкетану жұмысы жорықта.					
1.1	Үйірмені жинақтау. Өлкетану дегеніміз не?	2	2		01-15.09
1.2	Үйірме мүшелерін қауіпсіздік ережесімен таныстыру. Туристтік тұрмыс және дағды.	2	2		17.09
1.3	Мектеп айналасына экскурсия.	4		4	20-24.09
1.4	Менің мектебім –менің үйім.	2	2	2	28.09
	Барлығы:	12	6	6	Қыркүйек
II – бөлім. Туған өлкем - қандай көркем.					
2.1	Менің үйім. Менің аулам, менің көшем	4	2	2	01-04.10
2.2	Қауіпсіз және ең қысқа жол. «Бағдаршам және оның достары»	4	2	2	08-11.10
2.3	Менің қалам, аталу себебі. Орал қаласының тарихына қысқаша шолу. «Менің қалам» сурет көрмесі	4	2	2	15-18.10
2.4	Күзгі кереметтер экскурсия	4		4	22-25.10
	Барлығы:	16	6	10	Қазан
2.5	Мен және менің есімім. Біздің ұйымшыл отбасы. Әңгіме.	4	2	2	29.10- 01.11
2.6	Жеті атаңды білесің бе? Менің ата-бабам. Отбасы тарихы..	4	2	2	05-08.11
2.7	Түрлі мамандықтар. Менің отбасымдағы мамандықтар. Эссе жазу.	4	2	2	12-15.11
2.8	Менің досым.	4	2	2	19-22.11
	Барлығы:	16	8	8	Қараша

III. Салт-дәстүрің салтанатың					
3.1	Қазақ-халқының салт-дәстүрі, әдет-ғұрпы.	4	2	2	26-29.11
3.2	Тұрмыстық салт-дәстүрлер.	4	2	2	03-06.12
3.3	«Әдепті бала – арлы бала». Қазақ халқының түрлі тыйым сөздері.	4	2	2	10-13.12
3.4	Ұлттық көлөнер, ою-өрнектер. Практикалық сабақ.	2	2		17.12
3.5	Өз біліміңді тексер. Мақал – мәтел сайысы.	4	2	2	20-24.12.
	Барлығы:	18	8	8	Желтоқсан
IV. Туристік – өлкетану экспедициясы қызметінің негіздері.					
4.1	Топотүсірілім және топографиялық белгілер.	4	2	2	27.12-31.01
4.2	Жорықты өткізу тәртібі. Туристік жабдықтарды күту.	4	2	2	03-07.01
4.3	Туристік топ серуендеуде	4	2	2	10-14.01
4.4	Шаңғы жорығының негізгі ережесімен танысу. Қысқы ойындар	4	2	2	17-21.01
	Барлығы:	16	8	8	Қаңтар
V. Менің кіші Отаным					
5.1	Қазақстан Республикасындағы Батыс Қазақстан облысының орны және Орал қаласының тарихы	4	2	2	24-28.01
5.2	Батыс Қазақстан облысына қарасты аудандар тарихы, тарихи ескерткіштер, өзен - көлдері туралы түсінік беру.	4	2	2	31.01-04.02
5.3	Өлкетану музейіне экскурсия.	4	-	4	07-11.02
5.4	Құстардың қысқы тіршілігі. Қамқорлық акциясы. (Жоба сабақ)	4	2	2	15-18.02
	Барлығы:	16	6	10	Ақпан

VI. Ақжайық арыстары (деректер жинақтау)					
6.1	«Біздер үшін бұлар нағыз нар тұлға» Ұ ОС жылдарындағы жерлестердің ерлік даңқы.	4	2	2	21-05.03
6.2	«Тағзым ет, сен қадірменді қарттарға». Еңбек және тыл ардагерлері. (Кездесу кеші).	4	2	2	07-12.03
6.3	Ауған соғысының батырлары	4	2	2	15-19.03
6.4	Танымал ғылыми - мәдени қайраткерлері	4	2	2	22-26.03
6.5	Танымал ақын-жазушылар	2	2	-	29.03
	Барлығы:	18	10	8	Наурыз
VII. Зияткерлік мектебі.					
7.1	«Шынықсаң шымыр боласың» табиғат аясындағы сайыс.	4	2	2	2-5.04
7.2	«Ғасыр жасаған – туған қалам» экскурсиялар ұйымдастыру.	4	2	2	9-12.04
7.3	Білгенге маржан. Сұрақ және жауап.	4	2	2	16-19.04
7.4	«Сен білесің бе?» ойыны.	4	2	2	23-26.04
	Барлығы:	16	8	8	Сәуір
VIII. Ізденген еңбек жемісі. Қорытынды.					
8.1	Туған өлкеге арналған кітаптар көрмесі. Кітапхана, мұрағаттармен жұмыстану	2	2	-	
8.2	Ғылыми орталық және ізденуші. Орталық жұмысымен танысу.	2	2	-	
8.3	Бағынды сына жас ғалым.	2	2	-	
8.4	«Руханият тобы - жорықта»	10	-	10	
	Барлығы:	16	6	10	Мамыр
	Барлық сағат саны:	144	72	72	

Жорықтар мен экскурсияларға - 36сағат беріледі.

Сыныпта дәріс беруге - 72 сағат беріледі.

Практикалық сабақ - 36.

Барлық сағат саны – 144.

Оқыту бағдарламасының мазмұны. «Руханият». І ші оқу жылы.

I - бөлім. «Өлкетану дегеніміз не?»

1.1. Өлкетану және туризм негіздері. Өлкетанудың зерттеу нысандары.

Оқушылардың туризм және өлкетану туралы түсініктерін қалыптастыру. Өлкетанудың зерттеу нысандары: табиғат, жер, территория, сол жердің халқы, тарихы, шаруашылығы, өнері мен мәдениеті. Туристік-өлкетану үйірмесінің мақсаты мен міндеттеріне тоқталу. Табиғатқа серуендеу мен экскурсиялар жасауда адам денсаулығын нығайтуға тигізетін әсері. Жорықтар бұлшық ет қозғалысын дамытып қоймай, сонымен қатар жүрек, өкпе және адам ағзасының басқа да мүшелерін нығайтатындығын ұғындыру. Жорықтар кезінде көптеген қызықтар мен жаңалықтарды үйретіп, қоршаған ортадағы табиғат аясымен, адамдардың қолымен жасалған орындармен танысып, өңірде жүру ережесін сақтау, өзін және өз жолдастарын /жол айрығы/ күте білу, туристік өмірдегі эпизодтарды бақылап қызықты жерлерді суретке түсіру.

1. 2. Үйірме мүшелерін қауіпсіздік ережесімен таныстыру.

Қауіпсіздік шаралары. Туристік жорықтың қауіпсіздігін қамтамасыз ету. Сақтандыру және өзін-өзі сақтандыру. Сақтандырудың және өзін-өзі сақтандырудың маңыздылығы. Сақтандыру құралдары. Туристік түйіндер, кеуде бекіткіші және оны қолдану тәсілі. Сақтандыру түрлері: біруақыттық, кезекті, топтық және өзін-өзі сақтандыру. Сақтандыру орнын таңдау және дайындау. Жоғарғы және төменгі сақтандыру. Арқан арқылы жоғарыға шығу және төменге түсу. Жорық кезіндегі қауіпсіздіктің алдын алу. Өлкетануда қолданылатын карталардың түрлері, бағдарлау (бағытты анықтау) негіздері, компас, жергілікті жерде және картада азимутты анықтау, полярлық және маршруттық түсіру тәсілдерімен жергілікті жердің жоспарын жасау технологиялары, шартты белгілер;

1.3. Мектеп айналасына экскурсия. Балалар экскурсия кезінде жылдың әр түрлі мезгіліндегі өсімдік пен жануарлар, адамдардың еңбегі туралы түсініктерді меңгеруге міндетті. Педагог бұл міндетті шешу мақсатында мектеп жанындағы өлкедегі өсімдіктерді қарауды, жәндіктер мен құстар өмірін бақылауды ұйымдастырады. Экскурсия кезінде экологиялық тәрбиелік міндеттер де шешіледі: балаларды гүл, ағаш, бұталарға және қоршаған өмір тіршілігіне ұқыптылықпен қарауға, құстар мен жануарларға қамқор болып, қоршаған табиғат сұлулығын көре білуге үйрету.

1.4. Менің мектебім – менің үйім. Оқушылардың мектепті ортақ үйі ретіндегі көзқарастарын қалыптастыра отырып, дұрыс әрекет құндылығының мәнін ашу. Мектептегі мінез-құлық ережесінің мәнін дұрыс әрекет құндылығымен байланыстыра отырып, ұғындыру; ұқыптылық, жауапкершілік қасиеттерін дамыту;

2.1. Менің үйім. Менің аулам, менің көшем.

Оқушыларды қоршаған ортамен (үй, көше, табиғат) таныстыру. Адам мен табиғат тығыз байланысты; өз игілігі мен басқа да адамдардың игілігі үшін

қажетті де дұрыс ісәрекет жасау керек. Бөлім мазмұны (мекенжай анықтау қабілеті, мекенжайын тауып) тыс әлемде шарлау үшін практикалық дағдыларды қалыптастыруға ықпал етеді; этика, балалар мен ересектердің қарымқатынасын қалыптастыру.

II. «Туған –өлкем қандай көркем».

2.2. Қауіпсіз және ең қысқа жол. «Бағдаршам және оның достары»

Жолда жүру ережесі туралы түсінік беру. Балаларды жолда жүру ережелеріне сәйкес бағдаршамның атқаратын қызметімен таныстыру. Ойын арқылы балаға жолда жүру ережелерін үйрету. Көше, жол, жаяу адам жүретін жол мен көліктер туралы түсініктерін жетілдіру. Жолда жүру ережесі арқылы баланың зейінін шоғырландыру. Бағдаршам туралы айта отырып, тапсырмаларды орындату арқылы ойлау, қабылдау танымдық процестерін дамыту. Сөз қорын молайту. Жолда жүру ережесі арқылы мұқияттылыққа, жауапкершілікке, тапсырмаларды орындату арқылы тәрбиелеу. Сонымен қатар бағдаршамның атқаратын қасиеттерін бойына сіңіруге тәрбиелеу.

2.3. Менің қалам, аталу себебі. Орал қаласының тарихына қысқаша шолу. «Менің қалам» сурет көрмесі Орал қаласы туралы мағлұмат беру, қаламыз Оралдың көрікті орындарымен таныстыру; отансүйгіштікке, Отанын қадірлеуге үйрету; ұлттық патриотизм рухында тәрбиелей отырып, оқушыларды сурет салуға баулу.

2.4. Күзгі кереметтер. (экскурсия) Балалардың туған жерін сүйеге тәрбиелеу. Қоршаған ортаға және отанға деген сүйіспеншіліктерін арттыру. Балалардың эмоциялық көңіл - күйін көтеру. Адамгершілікке, әдепті болуға тәрбиелеу, үлкендер еңбегін бағалай білуге үйрету. Эстетикалық тәрбие беру арқылы сұлулықты сезіне білуге баулу, олардың әдеби сөздік қорын молайтумен қатар дүние танымдарын кеңейту. Балалардың ой өрістерін дамыту.

2.5. Мен және менің есімім.

Мен бейнесінің жағымдылығын қалыптастыруға жағдай жасау. Қарым –қатынас түрлерін дамыту. Өзін-өзі тануды қалыптастыру. Өзін-өзі жағымды қабылдауды дамыту өзінің есімін қабылдауға жағдай жасау сурет салу арқылы шығармашылық өзін -өзі көрсетуді дамыту. Мен бейнесінің қарапайым көріністерін қалыптастыру. Топтың бірігуіне әсер ету Коммуникация дағдыларын дамыту. **Біздің ұйымшыл отбасы.** Отбасы мүшелерінің туған өлкесінің тарихымен байланысты оқиғалар туралы естеліктері мен әңгімелерін жазу. Тектік кестелерді құру. Отбасылық жәдігерлерді іздеу. Отбасылық мұрағаттар мен жәдігерлердің сипаттамасы. Жиналған материалдарды талқылау.

2.6. Жеті атаңды білесің бе?

Отбасылық аңыздар, дәстүрлер мен жәдігерлер. Менің туыстық ағашым. Отбасылық Мұрағат. Отбасы тарихындағы естелік оқиғалар. Отбасы мүшелерінің өмірбаяндары. Тектік кестелерді құру. Туыстардың әңгімелері

мен естеліктерін қалай жазуға болады? Менің көшем, ғимараттардың сәулеттік ерекшеліктері.

2.7. Түрлі мамандықтар. Менің отбасымдағы мамандықтар. «Кім болам»

Әр түрлі мамандық түрлері туралы түсінік беру. Мамандық иелерінің қызметі және олардың еңбегімен таныстыра отырып, олардың маңыздылығы туралы білім беру. Кәсіпті таңдап, игеру үшін оқып, білім алу қажеттілігін түсіндіру. Әңгіме құрастыруда өз ойын, өз армандарын нақты және түсінікті етіп жеткізе білу қабілеттерін қалыптастыру. Шығармашылық белсенділіктерін арттыру. Әр түрлі мамандық түрлеріне қызығушылығын тудыру және еңбек адамдарына құрмет сезіммен қарауға тәрбиелеу.

2.8. Менің досым. Баланың өзін - өзі тануына, достарын бағалауға, құрметтеуге үйрету, досының айтқанын аяғына дейін тыңдауға, кез келген уақытта көмектесе білуге тәрбиелеу. Ойындар арқылы есте сақтау, ойлау қабілетін, сөздік қорын дамыту.

III. Салт – дәстүрің салтанатың

3.1. Қазақ халқының салт-дәстүрі, әдет-ғұрпы.

Оқушыларға қазақ халқының салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрпының тәрбиелік мәнін ұғындыру, баланың бойына адамгершілік қасиеттерін қалыптастыру, халық өнегесін үйрету; ата-анамен тығыз байланыс жасау арқылы ортақ тәрбиеге жұмылдыру.

3.2. Тұрмысты салт-дәстүрлер. Халқымыздың салт-дәстүрлерін, әдет-ғұрыптарын оқушы бойына сіңіру. Әр ұлттың өзіндік ерекшеліктері болатыны белгілі. Біздің тәрбиеміз ананың ақ сүтінен, атаның қасиетті сөздерінен бастау алады. Біздің халқымыздың тәрбие тәсілдері мен тәжірибелері өте көп. Халқымыздың әдет-ғұрпын, дәстүрін, тарихын білу, оны қастерлеу – әрқайсымыздың борышымыз. Сонымен қатар тұрмыстық салт-дәстүрлер туралы түсік беру.

3.3. «Әдепті бала – арлы бала». Қазақ халқының түрлі тыйым сөздері.

Қазақ қоғамында халық педагогикасы — халқымыздың ұлттық салт-дәстүрі мен әдет-ғұрпын, мақал-мәтелдерін, ырымдар мен тыйым сөздерін және өнерін негізге алып, баланы жастай тәрбиелеуде үлкен рөл атқарған. Бүгінгі таңда осылардың бәрін білмей тұрып, өскелең ұрпаққа ұлттық тәрбие беру мүмкін емес. Қай заманда болмасын, ұлттық өрлеудің ең негізгі шарты тәрбие мен білім болған. Сондықтан жас ұрпақтың бойына халқымыздың төл мәдениетін, өнерін, салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын, халықтық қағидалар өсиеттерін сіңіру

3.4. Ұлттық қолөнер, өю-өрнектер. Практикалық жұмыс.

Қолөнер – ежелден келе жатқан кәсіп. Ол халықтың өмірімен, тұрмысымен бірге дамып, ұрпақтан ұрпаққа беріліп отырады. Өнер туындыларының иесін шебер деп атаған. Қолөнер шеберлері табиғаттың әсем көріністерін қолөнер бұйымдарында жиі қолданған. Қолөнер дүние жүзінің әр халқында бар. Сонымен қатар әр елдің, әр халықтың тарихи дамуына, тұрмысына, тарихи ерекшелігіне және эстетикалық талғамына байланысты өзіндік ерекшелігімен өшпес із қалдырып келеді.

3.5. «Ақылдың көзі – аталы сөз» Өз білімді тексер. Мақал-мәтел сайысы. Оқушылардың халық ауыз әдебиетіне деген сүйіспеншілігін, қызығушылығын, ойлау қабілетін дамыту. Ұлттық салт-дәстүрімізді дәріптеуге баулу, мақал-мәтел, жұмбақ туралы білімдерін тереңдету. Оқушыларды шапшаң ойлауға, тапқырлыққа, жауапкершілікке үйрету, сөздік қорын, дүниетанымын арттыру. Адал достыққа, білімді, өнерлі, еңбекқор, азамат болуға, тілін, елін, жерін сүйер, жақсыдан үйреніп, жаманнан жиренер жеке тұлға болып қалыптасуына әсер ету.

IV. Туристік – өлкетану жорықтары қызметінің негіздері

4.1. Топотүсірілім және топографиялық белгілер.

Сурет және жердің (саябақтың немесе өз көшесінің) қарапайым жоспары. Суреттегі, фотосуреттегі, сызбадағы немесе жоспардағы жердің бейнесі. Қарапайым шартты белгілер. Топографиялық картамен танысу, масштабы, шартты белгілер. Туристік топтағы топографтың рөлі. Туристік маршруттың аңызы. Горизонт және Горизонт жақтары. Компас, оларды пайдалану ережесі. Көкжиектің жақтарын компас, күн, өсімдік және жануарлар дүниесі объектілері бойынша және жергілікті белгілері бойынша анықтау. Карта арқылы жорықта бағдарлау. Туристік топтың барлаушысы, оның міндеттері мен туристік серуендеудегі іс-әрекеттері (экскурсиялар).

4.2. Жорықты өткізу тәртібі. Туристік жабдықтар.

Жорыққа, экспедицияға дайындық. Экскурсияларды, жорықтарды өткізу кезіндегі қауіпсіздік негіздері. Туристік серуен, экскурсия, жорық, экспедиция кезіндегі тәртіп ережелері. Қаладағы, көліктегі тәртіп ережелері. Оқу және демалыс мекемелерінде, мұражайларда өзін-өзі ұстау ережелері. Шанышқы-кесетін заттарды, электр құралдарын, тұрмыстық химия заттарын және дәрі-дәрмектерді пайдалану ережесі. Өрт қауіпсіздігі және төтенше (авариялық) жағдайлардағы жүріс-тұрыс ережелері. Авариялық қызметтердің телефондары. Туристік (экскурсиялық), экспедициялық топ басшысының талаптарын орындау қажеттілігі. Жорықтағы өзара көмек. Оқушыларымен, тәрбиеленушілерімен туристік жорықтарды, экспедициялар мен экскурсияларды ұйымдастыру және өткізу жөніндегі нұсқаулықпен танысу. Туристік жабдықтарды күту экспедицияны ұйымдастыру кезеңдері. Топтағы лауазымдар мен тапсырмаларды бөлу. Алынған лауазымға сәйкес экспедиция кезеңдері бойынша жеке қызметті жоспарлау. Маршрутты жоспарлау және әзірлеу. Туристік схема және топографиялық карта, маршруттық құжаттар. Жорық, экспедиция өткізу туралы есеп.

4.3. Туристік топ серуенде. Туристік серуендеуге, экскурсияға, жорыққа, экспедицияға арналған жеке туристік жабдықтар. Топтық жабдыққа қойылатын талаптар және оны күту ережесі. Шатырлар, олардың түрлері мен мақсаты. Ас үй және от жабдықтары. Өнімдерді орауға қойылатын талаптар. Рюкзакты қалай, гигиеналық талаптарды сақтау. Табиғатты бақылау және қарапайым өлкетану тапсырмаларын орындау үшін жабдықтар.

4.4. Шаңғы жорығының негізгі ережесімен танысу. Қысқы ойындар.

V. Менің кіші Отаным.

5.1. Батыс Қазақстан облысының және Орал қаласының тарихы.

Батыс Қазақстан облысының территориясы, шекаралас аймақтары, орталығы, облыс құрамындағы әкімшілік – аумақтық бөліністер, қала типтес кенттер, халқы, халық саны мен ұлттық құрамы, білім беру орындары т.б. баяндалады. Батыс Қазақстан облысы ауданының физикалық-географиялық және экономикалық сипаттамасы.

Практикалық сабақ. Кітапхана қорларымен жұмыс. Ескерткіш орындарына экскурсия. Табиғи ескерткіштермен танысу. Фотоаппараттармен, диктофондармен жұмыс істеу, музейге, экспозицияларға арналған материалдарды іріктеу.

5.2. Батыс Қазақстан облысына қарасты аудандар тарихы, тарихи ескерткіштер, өзен – көлдері туралы түсінік беру. Облыс тарихы. Қазақстан Республикасы және Орал қаласының топонимикалық ескерткіштері. Практикалық сабақтар. Топонимдер бойынша материалдарды жинау және рәсімдеу. Практикалық сабақтар "Менің кіші Отаным" мультимедиялық презентацияны монтаждау.

5.3. Өлкетану музейіне экскурсия.

5.4. Құстардың қысқы тіршілігі. Қамқорлық акциясы. (Жоба сабақ) Құстардың қысқы тіршілігі және қыстайтын құстар туралы түсінік беру. Балалардың логикалы ойлауын, тілін, сөздік қорын, есте сақтау қабілетін дамыту. Құстарды қорғауға, ұясын бұзбауға тәрбиелеу.

VI. «Ақжайық арыстары»

6.1. «Біздер үшін бұлар нағыз нар тұлға». Ұлы Отан соғысы жылдарындағы жерлестеріміздің ерлік данқы. Оқушыларға Ұлы Отан соғысы кезіндегі Батыс Қазақстан облысынан шыққан батырлар туралы түсінік беру. Е.Орақбаев, М.Жүнісов, М.Абдулов, С.Жақсұғұлов Х.Доспанова т.б. өмірі, ерліктері туралы түсінік беру. Оқушыларға еңбек және тыл ардагерлері туралы түсінік беру.

Оқушыларға Ұлы Отан соғысы жылдарындағы еңбек еткен батырлардың өмірі, атқарған еңбектері туралы түсініктерін кеңейту.

6.2. «Тағзым ет, сен, қадірменді қарттарға». Еңбек және тыл ардагерлері. Оқушыларға Орал өңіріндегі найза ұшын тіреген, білек күшін білеген батыр бағландардың ел басына күн туғанда ең даланың төсінде туған жерін, ел бірлігін, жер тұтастығы жолында елін жаудан қорғаған ержүрек батырлар туралы түсінік беру. Еңбек және тыл ардагерлерінің өмірі, атқарған қызметтерін нақты деректермен баяндайтын мақалалардың, әр қилы тарихи кезеңдер мен уақиғалар хақында түсінік беру.

6.3. Ауған соғысы жылдарындағы жерлестеріміздің ерлік данқы.

Оқушыларға ауған соғысына қатысқан батырлар туралы түсінік беру.

Ауған соғысы кезіндегі батырлардың өмірі, ерліктері туралы түсінік беру. «Өлкені оқып үйренеміз!».

6.4. Танымал ғылыми – мәдени қайраткерлері.

Оқушыларды Орал өңіріндегі танымал қоғам қайраткерлерінің өмірімен, еңбектерімен таныстыру. Материалдар іздестіріп танымдық белсенділіктерін арттыру. Жайықтың жайсаңдары. Жайсаң Ақбай «Алшын-От-Ана» еңбектері. Орал өңірінің өлкетанушысы Жайсаң Ақбай туралы түсінік беру.

6.5. Танымал ақын жазушылар. Оқушыларға Батыс Қазақстан облысындағы танымал, қоғамдағы орны ерекше тұлғалар туралы түсінік беру. Оқушыларға танымал: ғылым, ақын-жазушылар, мәдениет, мемлекет, сортшылар, білім т.б. қайраткерлер туралы мағлұмат беру. Көнекөз қариялармен кездесу, сұхбат алу, материалдар жинастыру. Альбомдар жасау, Рефераттар жазу. Орал өңіріндегі өлкетанушылар, тарихшылар, археологшылар туралы деректер, еңбектері.

VII. Зияткерлік мектебі

7.1. «Шынықсаң шымыр боласың» табиғат аясындағы сайыс.

Оқушылардың білімге, ойынға деген қызығушылығын арттыру, ынтасын арттыру, алған білімдерін шыңдап, тексеру. Ой-өрісін іс-жүзінде шыңдау, есте сақтау, сөйлеу мәнерін, шығармашылық қабілеттерін дамыту. Бір-бірімен достық, ынтымақтастықта болуға, бір-бірін тыңдауға, сыйлауға тәрбиелеу.

7.2. «Ғасыр жасаған – туған қалам» экскурсиялар ұйымдастыру.

Қаламыз туралы жаңа мәліметтерді өз бетінше жинау. Орал қаласының тарихына шолу жасап, туған әсем қаланың көріністеріне саяхаттар жасау. Қала және музей ішіне экскурсияларды дайындау және өткізудің негізгі принциптері. Жаңа құрылған экспозиция бойынша мектеп музейінде экскурсия мәтінін ұжымдық құру ережесі. Музейде экспозиция бойынша экскурсияны ұжымдық өткізу технологиясы.

Практикалық сабақтар. Әртүрлі экскурсияларды (елді мекен бойынша, музейде, ескерткіш орындар бойынша) тыңдау.

7.3. Білгенге маржан. Сұрақ-жауап.

7.4. Сен білесіңбе ойыны?

VIII. Ізенген еңбек жемісі. Қорытынды.

8.1. Туған өлкеге арналған кітаптар көрмесі.

Кітапхана, мұрағаттармен жұмыстану.

Кітапханамен қалай жұмыс жүргізуді үйрету. Қала музейімен тығыз байланыс орнату. Қала, мектеп музейлерімен танысу. Ондағы заттай жәдігерлермен таныстыру. Мұрағат материалдарымен танысу. Мұрағатпен жұмыс жүргізуді үйрету. Мұрағат материалдарымен шығармашылықты арттыру. Тарихи терминдермен жұмыс. Тарихи ғимараттың қай жылы салынғандығы, архитекторы, тарихы туралы іздестіру – зерттеу жұмыстарын жүргізу. Тарихи терминдермен таныстыру, сілтеме жасауды үйрету. Кітапханамен байланыс орнату. Х.Есенжанов атындағы, Ж.Молдағалиев атындағы кітапханалармен байланыс жасау. Жан-жақты білуге деген құмарлығын арттыру.

8.2. Ғылыми орталық және ізденуші.

«Оқып үйрен ғалым бол». Ғылым жолына бағыттау. Ғылым баспалдағы шығармашылық ізденісінен басталады. Ғылым жолы туралы түсінік беру, ЖОО-на барып, ғылыми жетекші бекіту, жұмысын тексерту тапсырмалар алу. Тақырыпты талдау, мақсат, жоба бағдарламасын белгілеу, күнделік арнау, саяхатқа шығу. Карта бойынша жұмыс жасау жолдарын меңгерту, теориялық білімдерін жетілдіру. Картографиялық, жұмыс жүргізуді үйрету.

Оқиға болған жерлерді фотоға түсіру және картаға белгілеу. Зерттеу объектілерін контур картаға түсіру. Ғылым баспалдағы шығармашылықтан басталады. Психологиялық ерекшеліктерін, білім деңгейін, мүмкіндіктерін ескере отырып, тақырыпты таңдату.

8.3. Бағынды сына жас ғалым . Ізденген еңбек жемісі

Оқушылардың ғылыми жұмысын мектепшілік қорғау. Материалдар іздестіріп, танымдық белсенділігін арттыру. Ел аузында қалған мұраларды жинастыру. Ұрпақтары мен сұхбат жүргізу. Тарихи куәгерлердің әңгімелерін жазып алу. Отбасы құжаттары мен фото шежірелер және отбасы тарихы туралы материалдарымен танысу. Ғылыми жұмыспен айналысу.

Бағынды сына жас ғалым.. Жыл бойы өткен тақырыптарды қорытындылау.

Оқушыларды ғылыми конференцияларға қатыстыру, бақтарын

сынау. Облыстық, Республикалық сайыстарға дайындау.

8.4. «Руханият тобы» - жорықта.

Қаладағы мұражайдағы құжаттар мен жәдігерлерден басқа тыңнан жаңа мәліметтерді өз бетінше жинау. Жәдігерлер қатарын толықтыру. Орал қаласының тарихына шолу жасап, туған әсем қаланың көріністерін тамашалау туристік жорықтар, экспедициялар жасау.

Педагогқа арналған әдебиеттер тізімі.

1. Қазақстан тарихы журналы. 2006 жыл. №1,2,3,4
2. Қазақстан тарихы журналы. 2007 жыл. № ,3,4,5,6,
3. Батыс Қазақстан энциклопедиясы. 2002 жыл. Алматы баспасы.
4. «Турист- ізкесушілер» О.Свещников.
5. Туризм. В.И.Курилова.
6. О.Свещников. «Мектеп оқушыларына арналған туристік-өлкетану қызметінің бағдарламасы».
7. Т.Жездібаев. «Жас туристерге кеңес».
8. Д.Д. Байдалиев. «Болашақ мұғалімдерді педагогикалық өлкетану жұмысына кәсіби даярлау»
9. «Экскурсоведение». Б.В.Емельянов. Оқыту құралы, 2002 жыл

Балаларға арналған әдебиеттер тізімі.

1. «Мектеп музей қорының сақталуы және есебі». Әдістемелік нұсқаулық - 1976. Фоломеев В А., Шкурко А.И.
2. «Өлкетану және құжат ескерткіштері» Шмидт СО. - Тверь, 1992.
3. Жас өлкетанушы. Балаларға және жасөспірімдерге арналған ғылыми танымал журнал. 2006 г. «Мектеп кітапханасы» баспаханасы
4. «Мектеп музейі және жинақтау» , Решетников Н.И. 2005г.